

Bemærkninger til foranstående bemærkninger

Af Max Lindskov.

Handelsvidenskabeligt Tidsskrift's redaktion har vist mig den elskværdighed at give mig mulighed for at knytte nogle kommentarer til foranstående indlæg fra fuldmægtig Gunnar Skjerbæk, Prisdirektoratet.

Da sekretær Villemoes' artikel og mine samt hr. Skjerbæk's kommentarer til denne i forvejen tager temmelig megen plads op i Handelsvidenskabeligt Tidsskrift, er det klart, at jeg ved disse kommentarer nu må søge at begrænse mig mest muligt, og jeg skal derfor holde mig til nogle af de punkter, jeg mener har størst betydning, og iøvrigt overlade til læserne at vurdere indholdet af hele den samlede skriftudveksling.

Hr. Skjerbæk anfører, at der for direktoratet ingen tvivl er om, at der efter ophævelsen af tidligere gældende prisordninger på en række vareområder er sket stigning i avancebeløbene og mener hermed, at dette er udtryk for, at priskonkurrencen indenfor detailhandelen derfor ikke gør sig gældende med nogen videre styrke. Nu omfatter detailhandelen jo mange forskellige varegrupper, og det er sandsynligt, at der på enkelte områder er sket en stigning i avancebeløbene; men dette er vel også helt naturligt, når henses til de betydelige stigninger i omkostningerne ved varefordelingen, der har fundet sted indenfor de sidste år. Bestrides kan det jo ikke, at lønningerne til medhjælpere, bude o. s. v. er steget ganske betydeligt, endvidere at emballage- og andre driftsomkostninger er steget tilsvarende stærkt, og det er jo både stemmende med prislovens ånd og i det hele taget nødvendigt, at handelen får kompensation for disse forøgede omkostninger gennem en stigning i bruttoavancen; men dette betyder jo ikke, at butikshandelen har haft nogen som helst uberettiget nettogevinst herved, tværtimod —, og der ligger derfor ikke heri, hverken at der ingen konkurrence er på pris, eller at den handlende tjener mere, hvorfor en argumentation som den førte efter min opfattelse ikke er helt loyal.

Det er for mig nemt at nævne vigtige vareområder, hvor der til

trods for betydelige prisstigninger overhovedet ikke har fundet nogen avancestigning sted; f. eks. kan nævnes margarine, hvor Prisdirektoratets tidligere ansatte bruttoavance var 40 øre pr. kg, hvor der efter maksimalprisernes ophævelse er sket en prisstigning på ikke mindre end kr. 1,08 pr. kg eller 47%, og hvor der til trods herfor den dag i dag på grund af den skarpe konkurrence kun beregnes den tidligere bruttoavance — 40 øre pr. kg, hvilket ganske givet medfører direkte tab for butikshandelen.

Under den for margarine gældende frie prisansættelse havde det været enhver handlendes ret at hæve avancen endog ganske betydeligt; men ingen har gjort dette på grund af den skarpe konkurrence på dette område, men alligevel kunne det ikke falde hverken mig eller handelens repræsentanter iøvrigt ind — med dette som argument — at anføre, at handelen generelt ikke har hævet bruttoavancen, hvor dette har været nødvendigt og begrundet i stigende omkostninger.

Modsat mener jeg, at heller ikke Prisdirektoratet eller dets embedsmænd kan være berettiget til på grund af enkelte eksempler, man mener at have fundet, at kunne sige, at hele butikshandelen har udnyttet en situation med prisstigninger til derigennem at hæve avancerne. Noget bevis herfor mener jeg heller ikke at have set, til trods for hele hr. Skjerbæks argumentation herfor.

Sekretær Villemoes' artikel er en anklage mod butikshandelen for, at denne er overbefolket, og at en rationalisering af dens struktur — og herunder menes, som det fremgår af hans artikel, en begrænsning i antallet af butikker, således at disse kommer ned i forholdsmæssigt samme tal som i Amerika og andre lande — er påkrævet, og hr. Skjerbæk slutter sit lange indlæg med at anføre, at han i det store og hele er enig i sekretær Villemoes' synspunkter.

Så meget mere mærkværdigt er det, at hr. Skjerbæk anfører som forklaring på, at en prisnedsættelse ikke altid resulterer i nogen væsentlig afsætningsforøgelse, »at forbrugerne i mange tilfælde er bundet til den nærmeste forretning, idet de ikke har tid til at bevæge sig langt omkring for at finde ud af, hvor varerne kan fås billigst«.

Yderligere anfører hr. Skjerbæk, »at for en række varer gælder det også, at det er vanskeligt at transportere dem over længere afstande«. Altså, medens det under den nuværende tingenes tilstand, hvor vi efter hr. Skjerbæks og sekretær Villemoes' opfattelse har for mange forretninger herhjemme, er forbrugerne alligevel bundet til den nærmeste forretning, fordi de ikke har tid til at bevæge sig omkring for at finde ud af, hvor varerne er billigst, samtidig med at d'herrer

mener, at en rationalisering af detailhandelen bør munde ud i, at der skal være meget færre forretninger end nu, hvilket uvægerligt må betyde, at forbrugerne vil få endnu længere at gå til den nærmeste forretning. Jeg forstår ikke, at d'herrer har villet fremsætte 2 hinanden så modstridende synspunkter sideordnet i samme artikel.

Men helt forbausset bliver man dog, når hr. Skjerbæk i samme artikel, hvor han går ind for sekretær Villemoes' betragtninger vedrørende en rationalisering af detailhandelens struktur, samtidig beklager, at der for tiden vanskeligt kan blive tale om priskonkurrence fra nyetablerede forretninger, fordi det på grund af boligmangelen i de senere år har været forbundet med store vanskeligheder at oprette nye forretninger. Man kan ikke her få andet indtryk, end at Prisdirektoratet af hensyn til priskonkurrence ønsker flere nyetablerede forretninger samtidig med, at man altså ønsker en rationalisering af detailhandelens struktur, hvilket fremgår af hr. Skjerbæks tilslutning til sekretær Villemoes' synspunkter, yderligere sideordnet med, at man indenfor visse brancher har erfaring for, at Prisdirektoratet ønsker at ansætte avancer, der hindrer nyetableringer, idet man overfor branchens repræsentanter har anført, at for gode vilkår vil bevirke en tilgang til branchen af nye forretninger, som igen vil bevirke yderligere omkostninger, hvilket ikke er i Prisdirektoratets interesse.

Man kan efter min opfattelse på grund af det foranstående ikke få andet indtryk, end at Prisdirektoratets indstilling er i høj grad uklar, og at det er vanskeligt for butikshandelens repræsentanter at få et virkeligt klart indtryk af, hvilken politik man fra Prisdirektoratets side egentlig ønsker at føre.

Endelig vil jeg gerne lige anføre en bemærkning vedrørende det materiale, der er fremskaffet til belysning af slagternes avanceberegning.

Hr. Skjerbæk er her glad for at kunne gøre opmærksom på, at jeg begår en fejl, når jeg går ud fra, at det ved de 9 undersøgelser, der har fundet sted, hver gang har drejet sig om de samme forretninger, der er besøgt, idet hr. Skjerbæk anfører, at materialet netop er tilvejebragt på den måde, at man ved hver undersøgelse har besøgt et antal nye forretninger.

Jeg overlader trygt til enhver, der læser denne meningsudveksling, at bedømme, hvorvidt Prisdirektoratet med nogen som helst ret kan opstille en priskberegning på grundlag af en række undersøgelser, der — som det nu oplyses — hver gang er foretaget i forskellige forretninger. Afgørende for at man kan drage sammenligning om udviklin-

gen indenfor det tidsrum, hvorover de 9 undersøgelser har fundet sted, må dog være, at det er prisudviklingen indenfor de samme forretninger, der analyseres og kontrolleres.

Til støtte herfor taler da også, at Det statistiske Departement ved udarbejdelsen af detailpristallet altid lægger oplysninger fra de samme virksomheder til grund, hvorfor Prisdirektoratets arbejdsmetode her må siges at være en helt nydannelse, som dog formentlig ikke kan forventes at blive akcepteret uden for direktoratets egen kreds.

Ligesådan synes det mig at vise værdien af hele hr. Skjerbæks indlæg, når det f. eks. anføres om en bestemt undersøgelse for april 1950 vedrørende flæsk, at slagternes bruttoavance på hele svinet, »når udskæringen forudsættes at finde sted i overensstemmelse med de under maksimalprisordningen gældende regler« og herefter anfører de forskellige bruttoavanceprocenter, man kommer til, når det er en kendsgerning, at der på det omhandlede tidspunkt ingen maksimalprisordning og ingen udskæringsordning var, og man tilmed positivt ved, at slagterne netop ikke benytter den udskæringsordning, som var obligatorisk under maksimalprisordningen, hvorefter de anførte avanceprocenter efter min opfattelse overhovedet ingen bund i virkeligheden kan have.

Det kan ikke undre, at hr. Skjerbæk kommer til det resultat, at det mest velegnede middel til afhjælpning af de formodede højere avancer, butikshandelen beregner sig, er gennemførelse af maksimalpris- og avanceordninger. Det kan næppe heller undre, at butikshandelen mener på sin side, at når kendsgerningen er den, hvad der fremgår af de officielle statistikker, som der lægges så megen vægt på i Prisdirektoratet, at de selvstændige handlendes gennemsnitsindkomst fra 1939 til 1949 kun er steget med 93,9 %, medens samtlige erhvervs gennemsnitlige indkomst er steget med 122,8 %, så mener butikshandelen med rette at kunne hævde, at man fra Prisdirektoratets side har en forkert indstilling.

Da den begrænsede plads har afskåret mig fra at omtale en række vigtige punkter i hr. Skjerbæks artikel, særlig vedrørende priskonkurrencen, kvalitetskontrollen, kalkulationskurserne og pristallets anvendelighed til belysning af avancernes størrelse, vil jeg tillade mig senere eventuelt andetsteds at tage disse punkter op til særlig behandling.